

meducate

**HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY
NUKLEOVÉ KYSELINY**

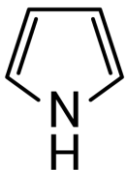
HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

Heterocykly

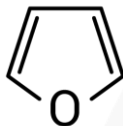
- cyklické látky obsahující v cyklu i jiné atomy kromě uhlíku (např. N, O, S)
- 5-členné kruhy s jedním nebo dvěma heteroatomy
- 6-členné kruhy s jedním nebo dvěma heteroatomy
- kondenzované heterocykly (látky se dvěma spojenými heterocykly)

HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

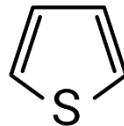
5-členné heterocykly s jedním heteroatomem

pyrol

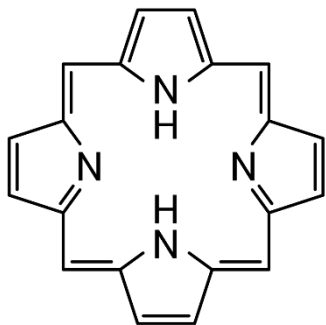

furan

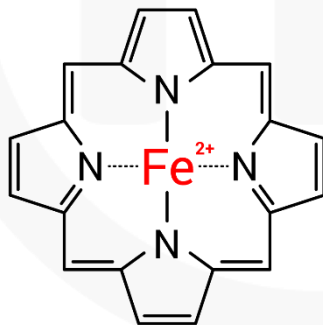

thiofen

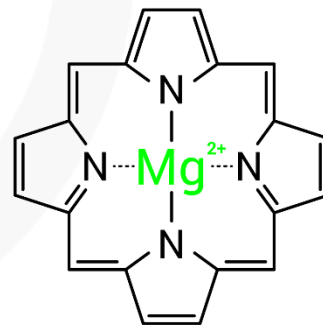
- tvoří tetrapyroly, které jsou součástí barviv - hem; chlorofyl; bilirubin a další žlučové barviva

porfin

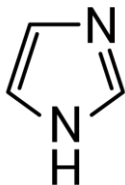
součást hemu

součást chlorofylu

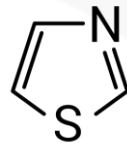
HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

5-členné heterocykly se dvěma heteroatomy

imidazol

- součást aminokyseliny histidinu
- součást kondenzovaných heterocyklů

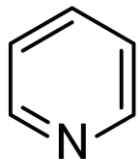

thiazol

- součást vitamínu B₁ - thiamin

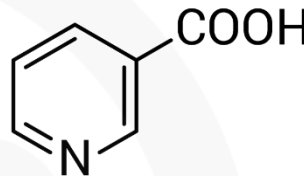
HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

6-členné heterocykly s jedním heteroatomem

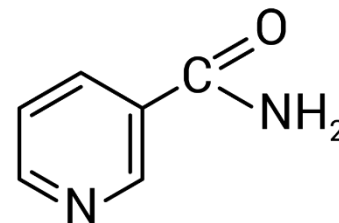

pyridin

- součást kyseliny nikotinové a nikotinamidu
- součást vitamínu B₆

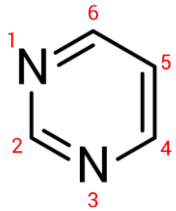
kyselina nikotinová

nikotinamid

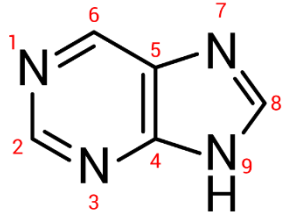
HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

6-členné heterocykly se dvěma heteroatomy a kondenzované heterocykly

pyrimidin

- pyrimidinové báze - uracil, thymin a cytosin
- součást kondenzovaného heterocyklu **purinu** = pyrimidin + imidazol

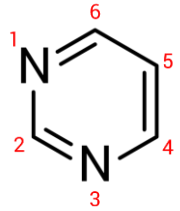

purin

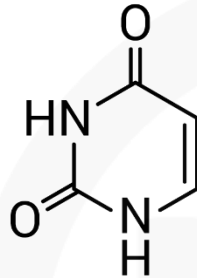
- purinové báze - adenin a guanin

HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

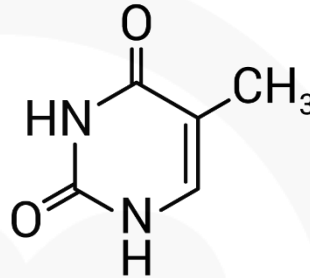
Pyrimidinové báze

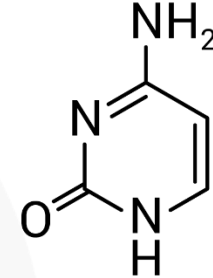
pyrimidin

uracil

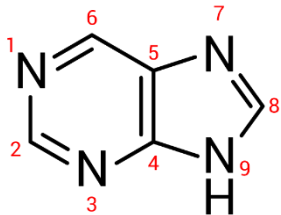

thymin

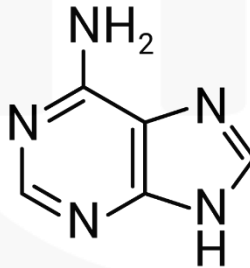

cytosin

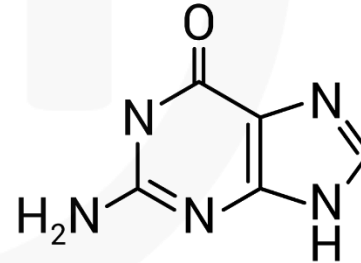
Purinové báze

purin

adenin

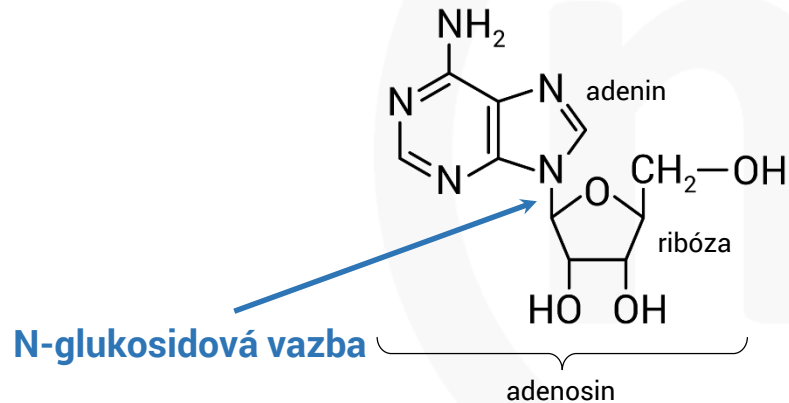

guanin

HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

Nukleosidy a nukleotidy

- **nukleosid = dusíkatá báze + sacharid** (pentóza - ribóza nebo deoxyribóza)

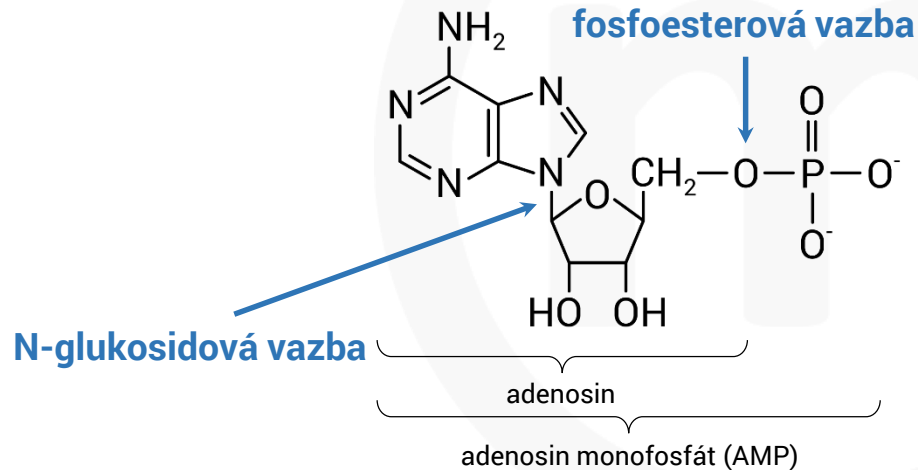

HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

Nukleosidy a nukleotidy

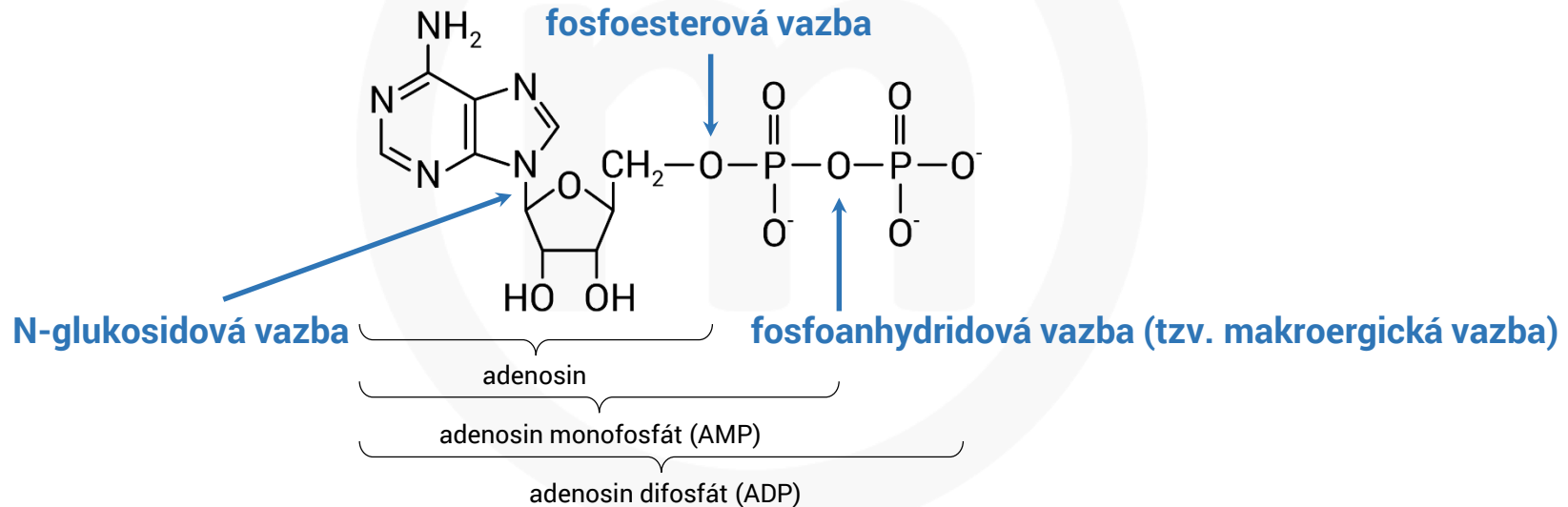
- nukleosid = dusíkatá báze + sacharid (pentóza - ribóza nebo deoxyribóza)
- **nukleotid = dusíkatá báze + sacharid + alespoň jedna fosfátová skupina**

HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

Nukleosidy a nukleotidy

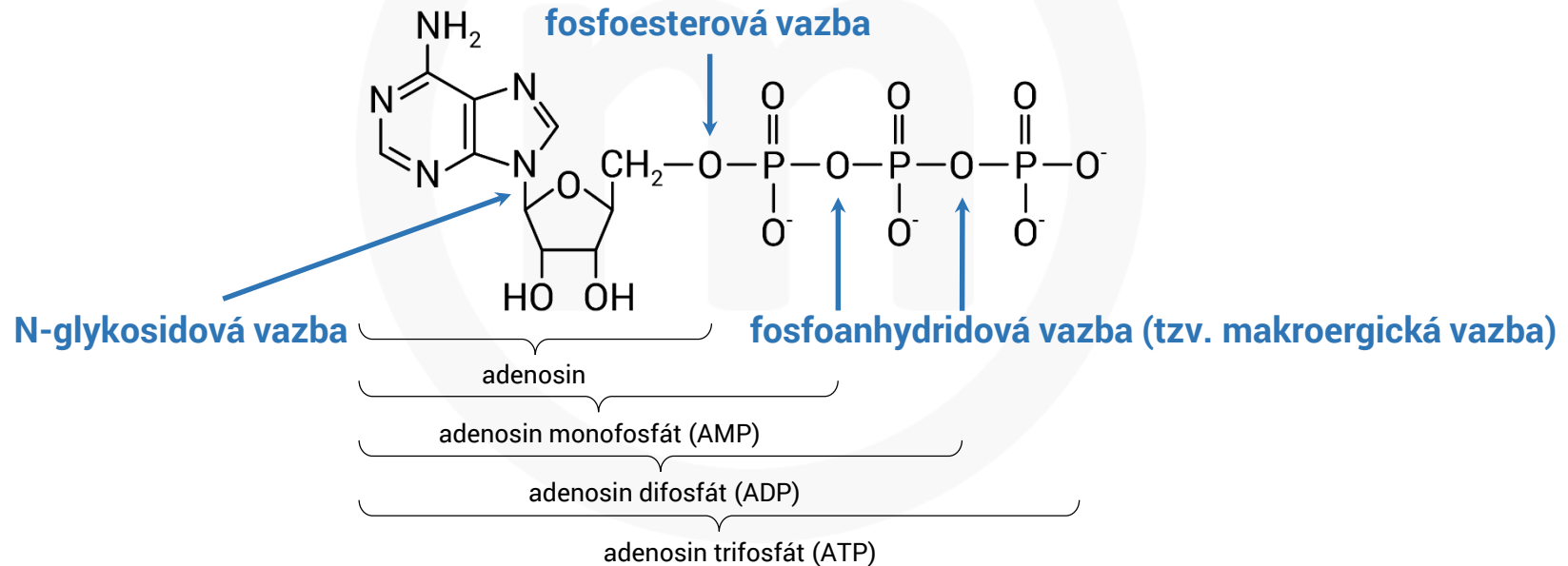
- nukleosid = dusíkatá báze + sacharid (pentóza - ribóza nebo deoxyribóza)
- **nukleotid = dusíkatá báze + sacharid + alespoň jedna fosfátová skupina**

HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

Nukleosidy a nukleotidy

- nukleosid = dusíkatá báze + sacharid (pentóza - ribóza nebo deoxyribóza)
- **nukleotid = dusíkatá báze + sacharid + alespoň jedna fosfátová skupina**

HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

Dusíkaté báze, nukleosidy a nukleotidy

- nukleosid = dusíkatá báze + sacharid (pentóza - ribóza nebo deoxyribóza)
- nukleotid = dusíkatá báze + sacharid + alespoň jedna fosfátová skupina

dusíkatá báze	adenin	guanin	uracil	thymin	cytosin
nukleosid	adenosin	guanosin	uridin	thymidin	cytidin
nukleotid	AMP ADP ATP	GMP GDP GTP	UMP UDP UTP	TMP TDP TTP	CMP CDP CTP

GDP = guanosin difosfát

UTP = uridin trifosfát

HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

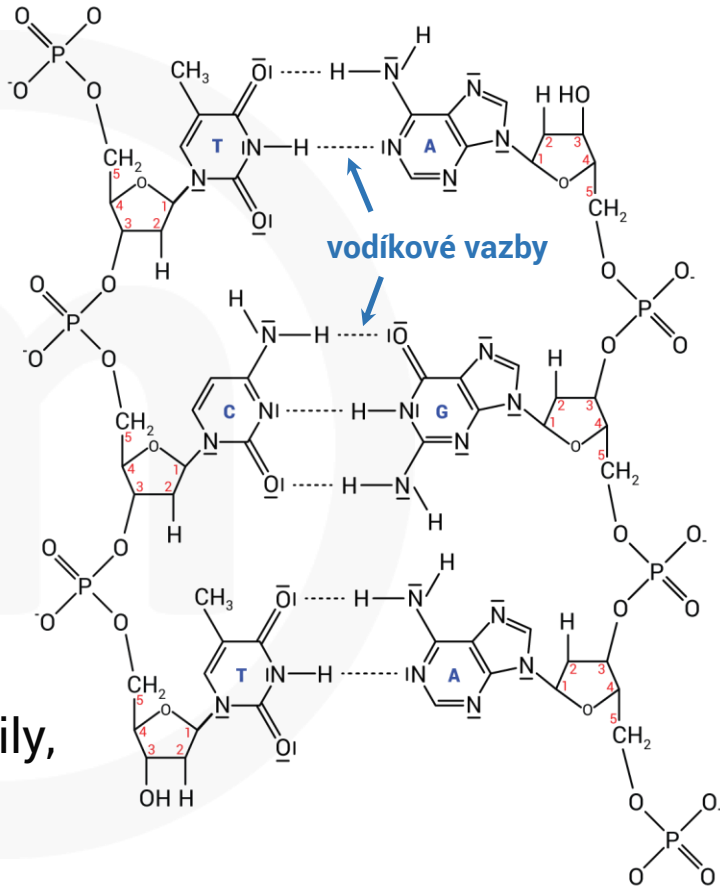
Dusíkaté báze, nukleosidy a nukleotidy

- nukleosid = dusíkatá báze + sacharid (pentóza - ribóza nebo deoxyribóza)
- nukleotid = dusíkatá báze + sacharid + alespoň jedna fosfátová skupina
- význam nukleotidů
  - **stavební bloky nukleových kyselin (DNA, RNA)**
  - **energetická měna buňky** - obvykle ATP, ale také GTP, UTP a CTP
  - **součást důležitých koenzymů** - NAD⁺, FAD, koenzym A, ...

HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

Struktura DNA

- nukleotidy se v DNA párují podle principu komplementarity
- mezi komplementárními nukleotidy se tvoří **vodíkové vazby**
  - **dvě** mezi A a T
  - **tři** mezi C a G
- dostatečně silné, aby udržely DNA řetězce u sebe
- dostatečně slabé, aby se snadno narušily, když je třeba přecíst informaci v DNA

HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

Struktura DNA

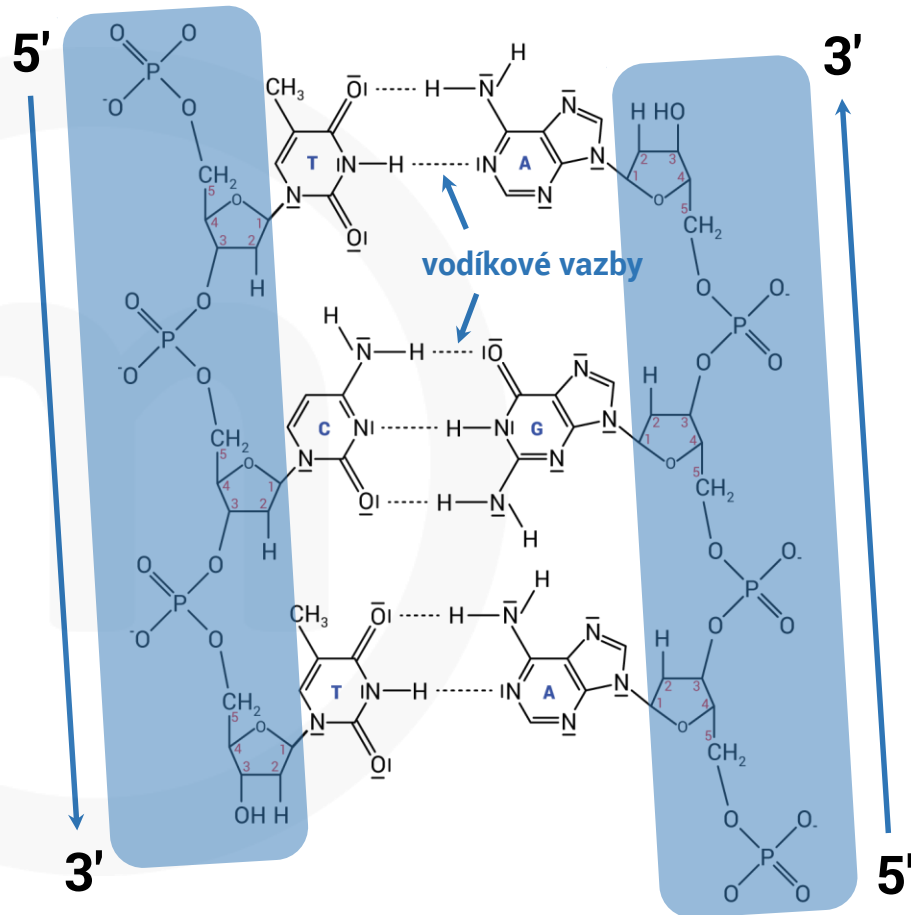
- řetězec DNA má dva konce
  - **5'-konec** (začátek)
  - **3'-konec** (konec)
- řetězce DNA jsou **antiparalelně** (5'-konec jednoho řetězce se nachází při 3'-konci druhého řetězce)

5'-konec

- na tomto konci řetězce je nukleotid s pentózou, která již nemá navázaný další nukleotid na fosfátu napojeném na **5. uhlík** této pentózy

3'-konec

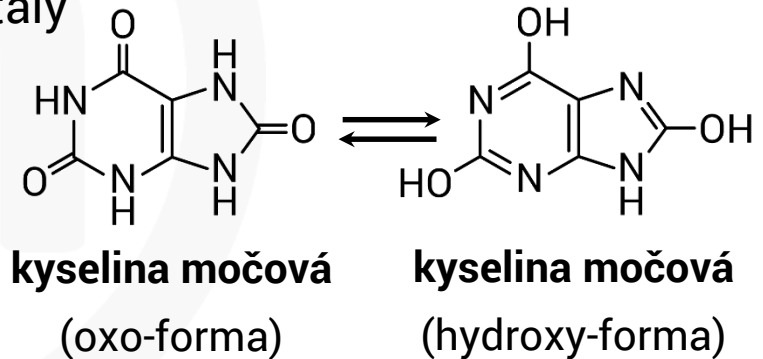
- na tomto konci řetězce je nukleotid s pentózou, která již nemá navázaný další nukleotid na **3. uhlík** této pentózy

HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

Odbourávání purinových nukleotidů

- lidské tělo dokáže syntetizovat purinový kruh, ale nedokáže ho už rozložit (nemá na to enzymy)
- koncovým degradačním produktem purinů je **kyselina močová**
  - málo rozpustná ve vodě, snadno tvoří krystaly
  - má **dvě tautomerní formy**
    - 2,6,8-trioxopurin (oxo-forma)
    - 2,6,8-trihydroxypurin (hydroxy-forma)

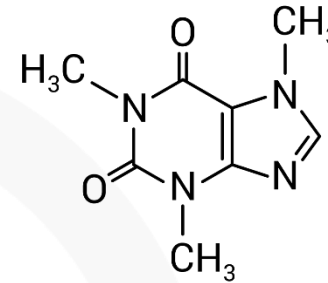

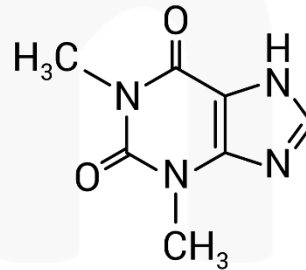
HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

Další deriváty purinu

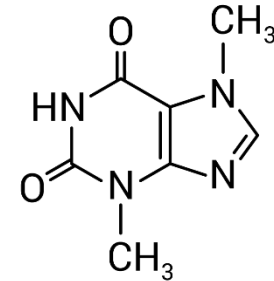
- methylované xantiny (2,6-dioxopuriny)
  - kofein = 1,3,7-trimethylxantin
  - teofilin
  - teobromin
- vlastnosti
  - patří mezi alkaloidy
  - analeptika
    - stimulují centrální nervový systém

kofein

teofilin

teobromin